

Концепція запровадження електронних тендерів у систему державних закупівель в Україні для попередження корупції та боротьби з нею

Дев'ятого вересня в інформаційному агентстві Укрінформ за ініціативою Адміністрації Президента України відбулася презентація на тему «Концепція запровадження електронних тендерів у систему державних закупівель в Україні для попередження і боротьби з корупцією».

Учасниками презентації стали Дмитро Шимків, заступник голови Адміністрації Президента України; Павло Петренко, міністр юстиції України; Ксенія Ляпіна, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань економічної політики; Тато Урджумелашвілі, грузинський консультант (колишній голова Агентства конкуренції та державних закупівель Грузії); Георгій Вашадзе, грузинський консультант (колишній заступник міністра юстиції Грузії); Олександр Стародубцев, представник ініціативи «Нова країна»; Віталій Шабунін, голова правління Центру протидії корупції; Дмитро Прядко, президент Асоціації закупників України; представники Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, громадських організацій, зокрема Асоціації закупників України, Асоціації біржових та електронних майданчиків, Реанімаційного пакету реформ, Transparency International Україна, Проекту ЄС з реформування закупівель; представники ІТ-сектора та інші.

Упродовж заходу було обговорено заплановану реформу сфери державних закупівель та доведено до присутніх осіб та громадськості інформацію про роботу, виконану для їх найшвидшого впровадження.

Ксенія Ляпіна, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань економічної політики, доповіла, що Україна перебуває на правильному шляху для побудови нової системи державних закупівель, про ефективність якої міг би сказати бізнес, адже на сьогодні малий та середній бізнес не вірять у можливість перемоги в процедурах державних закупівель. Для того щоб усі прийняті рішення були виваженими, а результат ефективним, і було організовано публічне обговорення цього питання. Нова система державних закупівель розробляється із залученням досвіду Грузії, проте вона потребує акценту на особливостях нашої країни. А тому модель системи електронних закупівель, запланована до впровадження найближчим часом, є гібридною та поєднує як державну, так і приватну власність, тобто фронт-офіси (електронні майданчики) будуть безпосередньо працювати з учасниками закупівель, при цьому база даних і стандарти будуть державними.

Успішний приклад реформування системи реалізації арештованого і конфіскованого майна

Павло Петренко, міністр юстиції України, як приклад успішності розпочатих реформ навів досвід реформування системи реалізації арештованого і конфіскованого майна.

«У Мін'юсті був сектор, пов'язаний з реалізацією конфіскованого майна. Обсяг ринку становив майже 16 млрд грн в рік. Процес реалізації був паперовий і забюрократизований. Обсяг корупції на цьому ринку оцінювався, за скромними підрахунками, від 400 млн грн в рік до декількох мільярдів на рік. Однак відтепер на заваді цьому стала система електронних торгів арештованим майном SETAM», — сказав Павло Петренко.

За його словами, аби покласти край корупції у цій сфері, міністерство розпочало співпрацю з грузинськими фахівцями. «Ми взяли повністю модель, яка була запроваджена в Грузії, де вони запровадили систему електронних торгів конфіскованим майном», — підкреслив міністр.

За декілька місяців сайт SETAM відвідало 600 тисяч осіб. «Якщо поррахувати кількість учасників, які за останні 4-5 років брали участь в аукціонах, що організовувалися Мін'юстом за старою системою, то разів у десять їх було менше, бо запрошувалися лише ті компанії, які потім давали відкати», — пояснив Павло Петренко.

Окрім того, зазначив він, у Мін'юсті максимально спростили процедуру отримання майна. Якщо раніше процес підготовки майна до реалізації тривав від шести місяців до року, то зараз від забирає не більше місяця.

«Раніше майно, яке реалізовувалося через систему старих аукціонів, з першого разу продавалося не більше 3%, потім йшла уцінка, другі торги, треті... А зараз ми отримали результат, коли понад 60% з перших торгів реалізовується із збільшенням ціни на 20-30%. Це ті реальні цифри, які ми побачили. Це дає система електронних торгів і максимально широка доступність до них усіх бажаючих», — констатував Павло Петренко.

Реалії державних закупівель до сьогодні

Павло Петренко наголосив, що таких же кардинальних змін потребує і система державних закупівель, адже сума, що є предметом державних закупівель, упродовж року сягає близько 300 млрд гривень.

«За даними СБУ, які є публічними, близько 75 відсотків бюджетних асигнувань, які виділялися на державні закупівлі, використовувалися з грубими порушеннями. Я перекладу на просту мову: ці кошти просто розкрадалися. Мова йде про 150 млрд грн в рік», — сказав Павло Петренко.

Він додав, що «за скромними підрахунками експертів та правоохоронних органів близько 6-7 відсотків нашого внутрішнього валового продукту просто вилучалися через зловживання у сфері державних закупівель». Міністр також констатував, що саме такий

Принцип, який відповідає політичній волі з фізичним місцем України у списку країн джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:

<https://radnuk.com.ua/uchast-u-zakupivliakh/kontseptsiia-zaprovadzhennia-elektronnykh-tenderiv-u-sistemu-derzhavnykh-zakupivel-v-ukraini-dlia-poperedzhennia-koruptsii-ta-borotby-z-neiu/>

щодо рівня корупції. «Ми посідали 144 місце серед 180 країн. Нашими сусідами був Камерун, Бангладеш, Конго, Сирія», — зазначив він.

Урядовець нагадав, що за останні чотири роки багатостраждальний закон про державні закупівлі зазнав 30 змін. «Він передбачав 44 виключення із загального правила щодо умов публічності та прозорості державної закупівлі. Практично на березень, коли прийшов новий уряд, «дірка» в державному бюджеті, а це фактично ті кошти, які були вкрадені, становила 290 млрд грн. Фактично був розкрадений як загальний фонд державного бюджету, так і спеціальний. А це кошти місцевих бюджетів: сіл, селищ, міст, областей. Через відкриті так звані торги, які були досить проблемними за старим законом, до 2010 року проходило близько 82 відсотків усіх державних закупівель», — зауважив Павло Петренко.

За таких умов, переконаний міністр, у нової влади не було іншого виходу, як ініціювати швидкі та кардинальні реформи.

«Вихід тут був тільки один — швидко і кардинально змінювати систему, бо косметичні зміни не дали б результату. На першому етапі ми прийняли закон про державні закупівлі. На сьогоднішній день ми маємо тільки 10 виключень із тих загальних правил, які передбачають конкурсну процедуру торгів. І більшість цих виключень пов'язана саме з роботою нашого військово-промислового комплексу в особливий період, і які зараз стосуються фінансування армії», — підсумував Павло Петренко.

В АПУ назвали представників громадськості в Національній раді реформ

В Адміністрації Президента України після тривалих консультацій визначилися з чотирма кандидатами від громадськості, які увійдуть до складу Національної ради реформ (НРР). Про це під час брифінгу заявив заступник глави АПУ Дмитро Шимків.

«У результаті консультацій з громадськістю до Національної ради реформ запропоновані: Гопко Ганна Миколаївна, співзасновник коаліції «Реанімаційний пакет реформ»; Дерев'янка Ганна Олександрівна, виконавчий директор «Європейської бізнес-асоціації»; Пасько Данііл Володимирович, засновник Громадської ініціативи українських випускників зарубіжних університетів «Професійний уряд»; Пекар Валерій Олександрович, співзасновник Всеукраїнської громадської платформи «Нова країна», — сказав заступник глави АПУ.

За його словами, усі четверо представляють «досить великі об'єднання» та «досить амбітні проекти щодо реформування країни», а також усі є публічними особами. Він висловив сподівання, що присутність та участь представників громадськості у НРР «сприятиме швидшому прийняттю пакетів реформ».

Дмитро Шимків нагадав, що загалом 256 громадських об'єднань запропонували 340 кандидатур для включення до НРР, з них 79 осіб змогли надати перелік публікацій та публічних виступів, і лише від 119 осіб було надано повний пакет згідно з вимогами.

реформ, яка матиме Виконавчий комітет реформ та Дорадчу раду реформ. Головною метою НРР визначено стратегічне планування, узгодження позицій щодо впровадження в Україні єдиної державної політики реформ та їх реалізації.

Головою НРР є Президент України. До її складу входять: Голова Верховної Ради України (за згодою), Прем'єр-міністр України та інші члени Кабміну, які очолюють міністерства, — за погодженням із Прем'єром, а також за згодою: голова Національного банку України, голови комітетів ВРУ, чотири представники від громадських об'єднань, представник Дорадчої ради реформ.

Виконавчому комітетові реформ у тримісячний термін належить підготувати до розгляду проект Стратегії сталого розвитку України до 2020 року.

Зміст концепції запровадження електронних тендерів

Головна ідея, закладена в реформу запровадження електронних закупів в Україні, була взята з досвіду Грузії та полягає в принципі «усі бачать усе». Якщо вся інформація від очікуваної вартості закупівлі до суми виконаного договору відкрита, то і можливості спекулювати цією інформацією не буде, адже будь-яка закрита інформація є корупційною цінністю. Та як тільки буде відкрито цю інформацію — корупційна цінність втрачається. З такого запевнення розпочав свій виступ *Тато Урджоменашвілі, колишній голова Агентства конкуренції та державних закупівель Грузії*.

Також грузинський консультант розповів, що всі необхідні для участі документи учасник має надавати на останньому етапі торгів, тобто після визнання його переможцем, а не на початку закупівлі. За такої умови витрати всіх учасників для участі в торгах будуть мінімізовані. Адже якщо порахувати суму, яку на сьогодні витрачає український бізнес для участі в державних закупівлях, то ця сума виявиться страшною. Разом із цим триває активний розгляд ідеї створення єдиної довідки, яка міститиме всю інформацію, що підтверджує право учасника брати участь у процедурі закупівлі. Лунають також пропозиції «прив'язати» таку інформацію до самої платформи електронних закупівель.

Важливим нововведенням є система електронного оскарження торгів і забезпечення повної відкритості процесу оскарження всіх процедур державних закупівель. Новацією є і можливість учасників задавати запитання замовнику безпосередньо через електронний майданчик з метою отримати роз'яснення окремих вимог замовника. У разі ненадання відповідей замовником на такі запитання – торги будуть відмінені, як такі, що були проведені з порушеннями.

На думку Тато Урджоменашвілі пропозиції учасників також мають бути відкритими, адже найкращий контроль процедур закупівель не громадський, а учасників один над одним.

Наступним було піднято питання необхідності запровадження електронно-цифрового підпису. Тато Урджоменашвілі зауважив, що в жодній пострадянській або постсоціалістичній країні не спрацював електронно-цифровий підпис, а тому цей нюанс було взято до уваги при формуванні української концепції електронних закупівель. Адже в більшості країн використання електронно-цифрових підписів використовується для

що використання електронно-цифрового підпису буде частковим, тобто за бажанням. Тато Урджоменашвілі повідомив, що під час обговорення концепції було відхилено моноплатформу і запропоновано запровадити гібридну платформу електронних закупівель як більш зручну і пристосовану до інновацій. Тобто лише центральна база даних і модуль реверсивного аукціону будуть знаходитися в державній власності, при цьому фронт-сервіси будуть абсолютно демонополізованими та відкритими до учасників.

Наразі триває обговорення того, який орган здійснюватиме контроль за роботою таких електронних майданчиків. Це може бути як громадська недержавна організація, так і державна установа. Словами про це завершив свій виступ Тато Урджоменашвілі.

Участь малого та середнього бізнесу в держзакупівлях гарантуватиме їх прозорість

Дмитро Шимків повідомив, що запровадження електронних тендерів у систему державних закупівель сприятиме залученню до цього процесу представників малого та середнього бізнесу, що допоможе українському суспільству швидше подолати корупцію серед чиновницького апарату.

«Один з показників ефективності цієї системи (електронних тендерів у системі держзакупівель. — **Ред.**) — кількість малого та середнього бізнесу, який бере участь у закупівлі і безпосередньо надає послуги органам державної влади. Це буде фактом прозорості, фактом мінімальної ціни для держави. Це доведе всім, що можна економити на закупівлях», — сказав Дмитро Шимків.

Він окремо зупинився на такій передумові ефективності держзакупівель, як прозорість та контроль з боку громадськості. «Державні закупівлі повинні характеризуватися одним словом — прозорість. І прозорість стосується не лише електронних закупівель. Це і прозорість публікацій тендерів, які йдуть сьогодні. І за цим повинен бути належний нагляд громадськості», — наголосив посадовець.

За його словами, система проведення електронних торгів ще не прижилася в Україні. «За перші півроку на 64 млрд грн проведені тендери, а 63 млн грн з них — електронні. Це менше однієї тисячної відсотка», — констатував Дмитро Шимків.

Він висловив подяку розробникам Концепції запровадження електронних тендерів у систему державних закупівель в Україні. «Я вважаю, що Концепція є збалансованою. Було використано досвід Грузії, були запеклі дискусії, у запеклих суперечках була знайдена збалансована позиція. І тепер можна втілювати. Ми готові також долучитися до цього процесу», — запевнив заступник голови АПУ. За результатами обговорення презентації всі його учасники підписали Меморандум щодо побудови в Україні прозорої та ефективної системи державних закупівель, з повним текстом якого ми знайомимо вас нижче.

При використанні зображень з мовним інтерфейсом на сайті українського фонду "Радник у сфері публічних закупівель" ви зобов'язані вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело:

<https://radnuk.com.ua/uchast-u-zakupivliakh/kontseptsiia-zaprovadzhennia-elektronnykh-tenderiv-u-systemu-derzhavnykh-zakupivel-v-ukraini-dlia-poperedzhenni-a-koruptsii-ta-borotby-z-neiu/>

ПРОЗОРОЇ ТА ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

1. Цей Меморандум описує поточну ситуацію, цілі та план дій з реформування системи державних закупівель в Україні.
2. На сьогодні в системі державних закупівель спостерігаються такі проблеми:
  - а. Через відсутність прозорості та ефективної системи електронних державних закупівель в Україні усі торги здійснюються за так звану «паперову процедуру», коли для участі у тендері конкурсні пропозиції необхідно подавати письмово, в закритих конвертах. Уся супутня документація (довідки, виписки з реєстрів тощо) також повинні подаватися в паперовому вигляді. В цілому «паперові» процедури є непрозорими і погано доступними для бізнесу;
  - б. Державним закупівлям притаманний високий рівень корупції на всіх рівнях (фаворитизм, підлаштування кваліфікаційних вимог під певних учасників, «видавлювання» незручних постачальників тощо);
  - в. Рівень бюрократії у всіх процесах є високим і обумовлений не лише корупцією, а й сильною інституційною пам'яттю сторін.
3. Для вирішення перерахованих вище проблем важливо створити стовідсотково прозору та ефективну систему електронних державних закупівель.
4. На підставі наведеного вище, ми ініціатори реформи державних закупівель в Україні, **домовилися про таке:**
  - I. Докладати максимум зусиль для ефективного реформування системи державних закупівель в Україні шляхом переведення її у формат електронних торгів.
  - II. Цілями реформи системи державних закупівель є:
    - а. Викорінення і системне запобігання корупції;
    - б. Підвищення конкуренції за рахунок спрощення для бізнесу доступу до державних закупівель;
  - III. Приєднуючись і підписуючи цей Меморандум, кожний учасник:
    - а. Приймає і погоджується з «Концепцією розробки та втілення електронної системи державних закупівель в Україні 2014-2015 рр.», (далі Концепція). Ця Концепція враховує міжнародний досвід та українські реалії, а також є невідомою частиною цього Меморандуму;
    - б. Висловлює готовність до подальшої співпраці з метою розробки і впровадження системи, запропонованої у Концепції.
  - IV. У рамках реформування системи державних закупівель в Україні та їх переведення в формат електронних торгів найближчим часом реалізовуватиметься «пілотний» проект на основі ІТ-системи для «допорогових торгів», що не потребує додаткових змін до чинного законодавства.

шляхом взаємного узгодження.

VI. Цей Меморандум є відкритим до підписання.

Міністр юстиції України

П. Петренко

**Народний депутат України,
заступник Голови комітету
з питань економічної політики**

К. Ляпіна

Керівник групи грузинських експертів

Г. Вашадзе

Наостанок *Дмитро Шимків* наголосив, що в такій економічній ситуації, в якій наразі знаходиться Україна часу зволікати немає необхідно розпочинати проект електронних закупівель, а впродовж його роботи виправляти всі неточності, які виникатимуть. «Краще 5 років помилок, ніж 20 років саботажу» – підсумував зустріч Дмитро Шимків цитатою одного зі співрозмовників в соціальній мережі.